

8. „Ali to znači da imam pravo na odmor, zar ne?“

Dječija prava u učionici

Nastavnica Sadina Sierčić je pažljivo pripremi la učionicu. Djeca sjede u grupama. Njihove klupe služe kao grupni stolovi, a na njih su stavljeni velike koverta. Za jednim stolom su zečevi, za drugim medvjedi, a za trećim stolom sjede tigrovi. Pun uzbuđenja, zec otvara kovertu na svom stolu: Nastavnik zamoli osmogodišnjaka da naglas pročita tekst.

Zec čita, "Djeca imaju pravo na najviši standard zdravlja i zdravstvene njege koji je moguće dostići," te ponovo sjeda. "Tu je i jedan broj" govori nastavnik. "Nijesmo na času matematike, ali broj je važan!" Zec se ponovo poslušno diže na svoje zadnje noge i čita „član 24 ". Nastavnik je zadovoljan. Zec može doći do table ispred cijelog razreda. Član 24 se pokazuje na papiru u boji u obliku balona Može se pričvrstiti na tablu.

Na tabli ima mjesta za mnogo balona. Baloni će zajedno nositi korpu sa riječima „Dječija prava“. I nastavnica i učenik su srećni. „To je pravo koje vi imate“ ona govori djeci. I nastavlja, „U svim kovertama ima još mnogo prava. Svako pravo je balon.“ Djeca su shvatila. Sada je mnogo ruka podignuto. Svi su nestrpljivi da otvore kovertu, pročitaju i istupe naprijed, zalijepe balon na tablu i da budu pohvaljeni.

Ovo traje narednih četrdeset i pet minuta. Sada je red na medvjede. Tačnije, red je na mladoj dami medvjedici. Ona je izvukla član 30. Ona čita, „Djeca koja pripadaju nacionalnoj manjini imaju pravo da uživaju svoju kulturu, da ispovijedaju svoju vjeru i da upotrebljavaju svoj jezik“. A od susjednog stola tigar dodaje, „Djeca imaju pravo na odmor i slobodno vrijeme, na igru i na slobodno učešće u kulturnom životu i umjetnostima. Član 31.“

Učenici trećeg razreda su u veselom i aktivnom raspoloženju punom oduševljenja. Mnogo je komešanja i šaputanja i svi žele da ih drugi slušaju.

Je li ovo dobra nastava? Dobar čas o dječijim pravima? Koliko je važna ova lekcija za prisutne učenike? Kako se razvijaju njihove kompetencije. Možda je potrebno da pomenem da sam posmatrao ovaj čas u Goraždu u jesen 1998. godine. Goražde je grad u istočnoj Bosni koji je bio odsječen od svijeta, izolovan i skoro zaboravljen tokom rata. Skoro da je imao istu sudbinu etničkog čišćenja kao o Srebrenica. Imajući ovu istoriju u

vidu, i da je dati čas održan samo nekoliko godina poslije Dejtonskog sporazuma, vidjeti da se u jednoj školi u Goraždu govori o temama poput slobode izražavanja vjerskog uvjerenja i zaštite manjina predstavljalo je izuzetno iskustvo, i nimalo jednostavan zadatak za učenike i nastavnike.

Da pogledamo još jedan detalj sa ovog časa. Malo prije zvona učiteljica je pitala svoje učenika trećeg razreda šta su naučili. Duhovita djevojčica zec je podigla svoju ruku i primijetila, dok se cijeli razred smijao, „Sada znam da postoji član 31. koji kaže da imam pravo na odmor i zabavu. To znači da sad imam pravo na odmor, zar ne? Pa, sad sam umorna i potreban mi je odmor!“ Cijeli razred prsne u smijeh. Nastavnica se prvo nasmije, a onda ozbiljno pogleda svoj razred.

Šta se desilo? Šta je bilo dalje? Nastavnica se suočila sa velikom preprekom. Učenica nije samo naučila nešto na njenom času, već je napravila interesantan pokušaj da to primijeni na svakodnevnu situaciju. Nijesam mogao čitati misli ove nastavnice, ali sam pretpostavio koliko je ova situacija mogla biti teška za nju. Takođe me je natjerala da razmišljam: Da li je Konvencija ta koja je zamišljena kao sudski instrument, namijenjen da se koristi na ovaj način? Da li je moguće – prateći konstruktivističku paradigmu – da svaka osoba može da iskonstruiše svoju interpretaciju iste? Šta se dešava u učionici, ako je dozvoljeno da se ovo desi?

U ovom trenutku Sadina Sierčić, nastavnica trećeg razreda iz istočne Bosne, nije imala vremena da se osvrće na kompleksna pravna ili društvena pitanja. Sada je razredu iznijela novi koncept i znala je da se došlo do odlučujućeg trenutka: sada će postaviti pravilo razredu. Sada će odlučiti da li će dječja prava ostati lekcija sa srećnim balonom – bez direktnog uticaja na svakodnevno razmišljanje – ili će se ovdje u istočnoj Bosni, ovog proljetnjeg jutarnjeg časa kasnih devedesetih, desiti nešto što svi priželjkujemo: pravo razmatranje i primjena konvencije o dječijim pravima! Sadina Sierčić je reagovala na sljedeći način: pogledala je u razred, okrenula se prema djevojčici i rekla „Da, u pravu si. Postoji član 31i on garantuje tebi i ostaloj djeci odmor i ravnotežu. To znači da ja treba da razmislim veoma pažljivo koliko domaćeg zadatka da dam tebi i drugima. Treba da razmislim da li je pošteno prema učenicima koji završe svoj rad u toku časa da nemaju ništa da rade kod kuće i da li oni koji rade sporije i možda pažljivije u toku

časova treba da kući nose više domaćeg zadatka i imaju manje vremena da se odmaraju i rekreiraju. Da, treba da razmislim o tome, jer ja znam za Član 31." Ali, Sadina Sierčić nije još završila. Ona je nastavila: „Treba da vam kažem još nešto. Takođe znate za Član 28. Ovaj član vam garantuje pravo na obrazovanje. Za vas i vaše prijatelje to znači da do odmora, vrijeme je za obrazovanje!“

Razred je bio miran. Učenici nijesu bili veoma zadovoljni odgovorom. Pa, šta se desilo? Osmogodišnja djevojčica je pokušala da razumije međunarodno validnu konvenciju, koju je ratifikovala njena zemlja i prihvatio državni zakon. Ali više od toga, ona je pokušala da poveže Konvenciju o dječjim pravima sa svojim svakodnevnim životnim iskustvom i čak da je primijeni. Pokušala je da je interpretira i da je primijeni na pravi dio života - pošto je škola tačno mjesto gdje dijete može direktno da kontaktira

svoju državu. Ovo je mjesto gdje se odlučuje kako država susreće dijete i kako dijete susreće državu.

A nastavnica? Ona je susrela učenicu na istom nivou. Dozvolila je ono što mi nazivamo „osnaživanjem“, a u isto vrijeme je pokušavala da reaguje prikladno. Sadina Sierčić iz Goražda, zajedno sa svojim učenicima, počela je da probija novi put. Ona je na neki način, manje ili više razumljiv osmogodišnjoj djevojčici, pokazala da u okviru Konvencije o pravima djeteta postoje konkurentni činovi. Članovi koji, iako jedan drugi ne negiraju, treba da se razumiju kao međusobno zavisni. U svakom slučaju: u ovom razredu, ovog jutra, Konvencija o pravu djeteta je primijenjena kao instrument – ne samo onaj o kojem treba da se zna, već onaj koji bi trebalo da postane primjenjiv sistem vrijednosti koji može da pomogne pojedincima da procijene svoje postupke u širem kontekstu.